

Raxmonov Furqat Abduxakimovich.

Jizzax Politehnika instituti, O'zbekiston Respublikasi

SIFATNI BAHOLASH USLUBLARI.

Annotasiya: ushbu maqolada paxta mahsulotlari sifatini baholashning bir qancha uslublari mavjud bo'lib, ularga instrumental, organoleptik, ekspert, sotsiologik, hisoblangan, diferensial, kompleks va aralash kabilar kiradi.

Kalit so'zlar: mahsulot sifat ko'rsatkichlari kompleks baholashning mohiyatiga bogliqligi haqiqiy va taqribiy kompleks baholashga bolinadi.

Рахманов Фуркат Абдухакимович

Джизакский политехнический институт, Республика Узбекистан

МЕТОДЫ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА.

Аннотация: в данной статье рассмотрено несколько методов оценки качества хлопчатобумажной продукции, в том числе инструментальный, органолептический, экспертный, социологический, расчетный, дифференциальный, комплексный и смешанный.

Ключевые слова: показатели качества продукции подразделяются на реальную и приблизительную комплексную оценку в зависимости от характера комплексной оценки.

Rakhmonov Furqat Abdukhakimovich.

Jizzakh Polytechnic Institute, Republic of Uzbekistan

METHODS OF QUALITY ASSESSMENT.

Annotation: this article discusses several methods for assessing the quality of cotton products, including instrumental, organoleptic, expert, sociological, calculation, differential, complex and mixed.

Keywords: product quality indicators are divided into real and approximate comprehensive assessment, depending on the nature of the comprehensive assessment.

Paxta mahsulotlari va boshqa turdagi mahsulotlarning sifatini baholash, uning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash va o'lchash ishlari bo'yicha olingan natijalar hamda standart va meyoriy-hujjatlarga solishtirilgandagi bahosiga asoslangan bo'ladi. Chunki, mahsulot xossalari aniqlash uslublari asosan standartlar va boshqa meyoriy hujjatlarda batafsil keltirilgan bo'ladi.

Paxta mahsulotlari sifatini baholashning bir qancha uslublari mavjud bo'lib, ularga instrumental, organoleptik, ekspert, sotsio-logik, hisoblangan, diferensial, kompleks va aralash kabilar kiradi.

Instrumental uslub - Paxta mahsulotlari xossalari o'lchash yo'li bilan (instrumental uslub) yoki nuqsonlarning sonini hisoblash va sanash yo'li bilan olinadi.

Organoleptik uslub - insoniyot tanasining hislari va sezgirligiga qarab, hamda sinalayotgan mahsulotlarini etalonga solishtirish yo'li bilan sifat ko'rsatkichlari aniqlanadi. Bu uslub yordamida to'qimachilik materiallarining sifatiga to'g'ri baho berish kerakligi, hamda mutaxassisning malakasiga va bilim saviyasiga ko'proq bogliq bo'ladi. Chunki, mutaxassislarning xulosasiga qarab mahsulotning sifat ko'rsatkichi belgilanadi.

Ekspert uslubi - Paxta mahsulotlari va buyumlarining sifat ko'rsatkichlarining soni 7 tadan 12 tagacha tashkil topgan muta-xassis-ekspertlarning baholariga asosan aniqlandi va ular kichik- kichik guruhchalami tashkil etadi hamda baholashda eksperimental va organoleptik uslublardan ham foydalaniladi. Ekspertlar talab subyektining bahosini kamaytirish ishlarini quyidagi tartibda amalga oshiradi. Boshlanishida ekspertlar bir-biriga bogliqsiz ravishda mahsulot sifatini qayd etadi, keyin esa birgalikda muhokama qiladi va har bir ekspert o'zining xulosasini bildiradi, hamda olingan umumiy ekspert-mutaxassislarning xulosalaridan keyin mahsulotning sifatiga yangi baho beradi.

Olingan aniq natija ko'rsatkichlari mutaxassis-ekspertlarning kamida uchtasining ovoz berish natijasiga qarab baholanadi. Undan tashqari, ovoz berish natijalari uchtadan ko'proq bo'lishligi ham mumkin. U mutaxassisning bilim darajasi va malakasiga bogliq bo'ladi. Sifatbosqichi bo'yicha to'qimachilik

materiallari attestasiyalanadi va mutaxassis- ekspertlarning o'zaro ovoz berish tartibiga binoan xulosa chiqariladi. Agar mahsulotni sifatli deb topsa, unda shu mahsulotga sifat belgisi beriladi.

Sotsiologik uslub - istemolchilarning taklif va mulohazalaridan kelib chiqqan holda mahsulotning sifat ko'rsatkichi baholanadi.

Bu yerda asosiy etibom to'g'ri va aniq malumotlarni yigishga qaratiladi hamda sifat ko'rsatkichlarini baholash bo'yicha yetarli darajadagi xulosaga ega bo'lishi shart. Aks holda mahsulot sifatiga salbiy tuchunchani keltirib chiqarish mumkin.

Hisoblash uslubi - Paxta mahsulotlari sifat ko'rsatkichlari va tuzilishi ko'pgina omillarga, masalan, texnologik jarayonlarning tasiri va shu bilan birgalikda boshlang'ich material xossalari bog'iqligi hisoblab chiqiladi. Bu uslub paxta mahsulotlari sifatini va texnologik jarayonlarni loyihalashda keng qo'llaniladi.

Paxta mahsulotlari sifat ko'rsatkichlarini baholashda ishlatilgan barcha uslublardan turli yakuniy xulosalar kelib chiqadi, shu sababli mahsulotning sifat ko'rsatkichlarini baholashda differensial, kompleks va aralash uslublar ishlatiladi.

Sifatni differensial baholash uslubi - mahsulotning alohida xossalari, hamda buyumlarining nuqsonli bolgan qismlarining olchamsiz ko'rsatkichlari bo'yicha sifatni baholash ishlari amalga oshiriladi, shu bilan birgalikda kompleks va aralash sifatni baholash usublari ham mustaqil ravishda ishlatiladi. Mahsulotning sifat ko'rsatkichlari bo'yicha navi, sinfi, guruhi va boshqa sifat ko'rsatkich natijalarining oraligi aniqlanadi hamda umumiy yigindili indeksi, koeffitsiyentlar yoki ko'rsatkichlari hisoblanadi. Sifatni kompleks baholash uslubi - sifatning alohida ko'rsatkichlari bo'yicha materialni birgalikda baholash ishlari bazida materialning bitta ko'rsatkichida bir qancha kompleks asosiy xossalari umumiy baholash kerakligini keltirib chiqaradi.

Mahsulot sifat ko'rsatkichlari kompleks baholashning mohiyatiga bogliqligi haqiqiy va taqribiy kompleks baholashga bolinadi.

Haqiqiy kompleks baholash har doim taqribiy baholashga nisbatan yaxshiroqdir. Masalan, paxta tolasi tarkibidagi nuqson va chiqindilar miqdori haqiqiy kompleksli xususiyati deyiladi.

Kompleks baholashning afzalligi shundaki, unda bir sonli yakuniy baholash bo'yicha xulosa qilinadi. Shuni unutmash kerakki, u yoki bu sifatni kompleks baholashni alohida sifat ko'rsatkichlarini turli hisoblashdan olish mumkin. Bir qancha sifat ko'rsatkichlarning darajasi bo'yicha ortacha kompleks baholash o'zgarishligi mumkin, ulaming bir qismi pastki darajaga, bir qismi yuqori darajaga ega bo'lishi mumkin.

Shunday qilib, materialning alohida sifat ko'rsatkichlarini o'zgartirmasdan kompleks baholashni to'ldirib borish mumkin.

Sifatni aralash baholash uslubi - sifatni aralash baholash uslubi jami sifat ko'rsatkichlari juda yuqori bo'lgandagina ishlatiladi, bitta kompleks sifat ko'rsatkich mahsulotning butun imkoniyatlarini to'liq xarakterlashga imkoniyati yetmaydi.

Aralash baholash uslubida bir qancha kompleksli baholash yoki alohida differensial bilan kompleks baholash birgalikda ishlatiladi, hamda mahsulotning sifat bosqichini, navini va boshqalarni olishga imkoniyat tugdiradi. Paxta mahsulotlari uchun bazida kompleks sifat ko'rsatkichlaridan eng yomoni bo'yicha baholanadi, keyin esa bu bahoni boshqa ko'rsatkichlarning qiymatlari bo'yicha aniqlashtiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 28 noyabrdagi «Paxtachilik tarmogini boshqarish tizimini tubdan takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risidagi PQ-3408-sonli qarori.

2. Paxtani qabul qilish va saqlash bo'yicha yig'irish, riqnoma -T.: 2017

3. Р.Буриев, К.Жуманиязов, А.Салимов “Уруглик чигит тайёрлаш технологияси” -Т.: «Пахтасаноат илмий маркази» АЖ-2016

4. R.Bo'riyev, Q.Jumaniyazov, A.Salimov “Paxtaning sifatini aniqlash”. -Т.: «Пахтасаноат илмий маркази» АЖ - 2015.

5. Р.Бўриев, К.Жуманиязов, А.Салимов “Пахтани дастлабки ишлаш машиналаридан фойдаланиш”.Т.:«Пахтасаноат илмий маркази» АЖ – 2015.

6. Мухаммадиев Б. С. ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ОБУЧЕНИИ

ТЕХНИЧЕСКИХ ПРЕДМЕТОВ //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2024. – Т. 3. – №. 28. – С. 42-47.

7. Мухаммадиев Б. С. ПРЕОБРАЗОВАНИЯ МЕХАНИЧЕСКИХ НАПРЯЖЕНИЙ С ПОМОЩЬЮ ДАТЧИКОВ В РАЗЛИЧНЫЕ ЗНАЧЕНИЯ //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2024. – Т. 4. – №. 40. – С. 203-210.

8. Мухаммадиев Б. С. ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЕЙ В ПРОМЫШЛЕННОЙ АВТОМАТИЗАЦИИ //INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION. – 2024. – Т. 3. – №. 34. – С. 183-190.

9. Мухаммадиев Б. С., Мухаммадиева М. Б. ВНЕДРЕНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОИЗВОДСТВАХ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА //Экономика и социум. – 2024. – №. 5-1 (120). – С. 1443-1446.

10. Мухаммадиев Б. С. МАШИНАСОЗЛИҚДА ЗАМОНАВИЙ ЎЛЧАШ АСБОБЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ ЖАРАЁНИ //SO ‘NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI. – 2024. – Т. 7. – №. 6. – С. 149-154.